

JANUBIY O'ZBEKISTON ORONIMIYASIDA NOMLANISH TAMOYILLARI, USULLARI VA TURLARINING NAMOYON BO'LISHI

Beginmov Odil To'xtamishovich

Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti O'zbek tili va adabiyoti kafedrasini mudiri, filologiya fanlari doktori
<https://www.doi.org/10.5281/zenodo.10162922>

ARTICLE INFO

Received: 14th November 2023

Accepted: 20th November 2023

Online: 21th November 2023

KEY WORDS

Onomastika, toponimika, oronimika, atoqli ot, turdosh ot, apellyativ, nominatsiya.

ABSTRACT

Nominatsiya nazariyasi zamonaviy tilshunoslikning eng muhim tadqiqot yo'nalishlaridan biridir. Nominatsiya jarayoni - bu nominatsiyaning o'ziga xos xususiyatlari, voqelikning alohida elementlarga bo'linishi, belgilar tizimidan foydalangan holda semantik tarkibni aniqlash usullari va boshqa ko'plab savollarni o'z ichiga olgan murakkab hodisadir. Maqolada shunday hodisalar tadqiq etilgan.

KIRISH

Har qanday toponimik tizimga tegishli nomlar ob'ektlarning xususiyatlarini aholining sub'ektiv idroki orqali, ularning iqtisodiy ahamiyati, muayyan shaxslarga yoki boshqa ob'ektlarga bo'lgan munosabati orqali aks ettiradi. Bu, o'z navbatida, nomlanish tamoyillari, usullari, turlarida o'z ifodasini topadi.

Nominatsiya nazariyasi zamonaviy tilshunoslikning eng muhim tadqiqot yo'nalishlaridan biridir. Nominatsiya jarayoni - bu nominatsiyaning o'ziga xos xususiyatlari, voqelikning alohida elementlarga bo'linishi, belgilar tizimidan foydalangan holda semantik tarkibni aniqlash usullari va boshqa hal qilinishi kerak bo'lgan ko'plab savollarni o'z ichiga olgan murakkab hodisadir. Ilmiy adabiyotlarda nominatsiya tushunchasi haqida turlicha talqin va ta'riflarni kuzatish mumkin. Nominatsiya tushunchasini N.V. Podol'skaya quyidagicha ta'riflaydi: "Nominatsiya [onomastikada] - 1. nomlash funktsiyasi (nomlash, nominativ funktsiya). 2. Atash, nomlash, nom berish, nomlash jarayoni" [6, 91].

Nominatsiya - nominativ funktsiya bilan tavsiflangan lingvistik birliklarning shakllanishi, ya'ni voqelik qismlarini nomlash va ajratish va ular haqida so'zlar, so'z birikmalari, frazeologik birliklar va jumlar shaklida tegishli tushunchalarni shakllantirishga xizmat qiladi." [2, 336].

Nominatsiya termini tor va keng ma'noda qo'llanilishi mumkin. Tor ma'noda nominatsiya - bu narsa yoki hodisalarni til vositasida belgilash. Keng ma'noda nominatsiya - bu tashqi va ichki tajriba elementlarini va shaxsning bilish va tasniflash faoliyati natijalarini belgilash jarayoni. Nominatsiyani dinamik va statik jihatlarida ko'rib chiqish mumkin. Birinchi holatda nomlash jarayoni sifatida, ikkinchi holatda esa shu jarayonning natijasi sifatida qaraladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot metodologiyasi tilshunoslikda kuzatilgan tarixiylik tendentsiyaga, yaʼni maʼlum bir tarixiy jarayondagi barcha hodisalar tarixiy shartlar va hodisalardan ajratmasdan talqin qilishga asoslanadi.

Tadqiqotning ilmiy-nazariy bazasini zamonaviy tilshunoslikning onomosologiya sohasida qoʻllaniladigan ilmiy fikrlarni tahlil qilish usullari tashkil etadi.

Shuningdek, toponimlarning lingvistik tadqiqida umumiylik va xususiylik, mohiyat va hodisa, shakl va mazmun bilan uygʻunlashgan dialektik qonuniyatlarga asoslanadi.

Tadqiqotning asosiy usuli sifatida qiyosiy-tarixiy, qayta tiklash, tuzilish va shakllanishiga koʻra tahlil qilish, til faktlarini solishtirishdan foydalanilgan.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Atoqli va turdosh otlar ijtimoiy va tarixiydir, chunki ular nafaqat maʼlum bir davrning ijtimoiy holatini aks ettiradi, balki odamlarning dunyoqarashi, munosabatlari, anʼanalarini ham tavsiflaydi. Motivatsiyalar asosidagi faktlar yigʻindisi onomastik universallikni tashkil qiladi.

A. V. Superanskaya tabiiy ravishda shakllangan nominatsiyalarni ajratib koʻrsatadi - ular nisbatan birlamchi va kengqamrovlidir; har qanday turdagi obʼyektlarni belgilash va ajratish uchun maxsus kiritilgan nominatsiyalar - ular, oʻz navbatida, nisbatan ikkilamchi va koʻproq yoki kamroq cheklangan hududlarga taalluqlidir [3, 236].

Nominatsiya tamoyili deganda nomlarning yaratilish yoʻli, yoʻnalishi, umumiy boshlangʻich asosi, nom va denotat (til birligi bilan ifodalanadigan obʼjekt, hodisa) oʻrtasidagi bogʻlanishni aks ettirish jarayoni boʻlgan nominatsiyaning umumlashgan qoidasi tushuniladi. Bu bogʻlanishning bevosita lingvistik asosi nominatsiya usuli va aniqrogʻi, xilma-xilligidir. Nominatsiya uchun ishlatiladigan asoslarning barcha semantik xilma-xilligi, qoida tariqasida, quyidagi sxemaga toʻgʻri keladi: obʼjektning turli belgilari boʻyicha nomlanish printsiplari, obʼjektning shaxs faoliyati bilan bogʻliq boʻlgan nomlanish printsiplari va obʼjektning boshqa obʼyektlar bilan bogʻliq boʻlgan nomlanish printsiplari. Bu tamoyillar Janubiy Oʻzbekiston oronimiyasi uchun ham tegishlidir.

Shunday qilib, toponimlar uchun bu obʼyektlarning turli-tumanligi, joylashgan oʻrnini xarakterlovchi, ulardan kelib chiqqan taassurotlarni, ular bilan bogʻliq voqeliklarni, ularni maqsadi yoki asosiy ishlatilishini, bir obʼjektning boshqasiga munosabatini, shaxs nomlanishining mazkur hududga shunday yoki boshqacha bogʻliq ekanligini, obʼjektning diniy yoki mafkuraviy maqsadiga bogʻliq holda nomlanishini; antroponimlar uchun insonning jismoniy, aqliy, biologik, axloqiy, intellektual xususiyatlari, uning ijtimoiy, milliy, hududiy mansubligi, oilaviy rishtalari ularning motivatsiyasini belgilovchi asosiy omillar boʻlib xizmat qiladi [3, 244-246].

Nomlanish tipi umumiy semantik belgilar bilan birlashgan nomlar guruhidir. Semantika nuqtai nazaridan nomlanishning uchta asosiy tamoyiliga mos keladigan uchta turni ajratish mumkin. Semantik tip oraliq tasniflarga boʻlinishni - semantik kichik tiplarni (guruhlarini) birlashtiradi. Bu kichik tiplar motivlashganligi yoki motivlashmaganligi, etimologiyasi, majoziy vositalari va maʼlum bir toponimlar guruhining individual xususiyatlari kabilarni oʻz ichiga oladi. Semantik tip geografik obʼjektning nomlash uchun asos sifatida olingan boshlangʻich apellyativ qiymatini ifodalovchi semantik modellari asosida amalga oshadi.

Nomlanish usuli nominatsiyaning maълum bir tamoyili qaysi lingvistik vositalar yordamida amalga oshirilishini ko'rsatadi. Onomastik nominatsiya o'z usuliga ko'ra asosan leksik birliklar - so'zlar va so'zlarning ekvivalentlari tomonidan amalga oshiriladi.

Agar biz oronimlarning eng maqbul semantik tahliliga eъtibor bersak, unda atoqli otlarning uchta usuldan biriga (barcha nomlarning turdosh otlardan yasalgan nomlarga va atoqli otlardan yasalgan nomlarga bo'linishini hisobga olingan holda) asoslanishini guvohi bo'lamiz: apellyativlarning oronimlashuvi (apellyativlardan kelib chiqqan oronimlar); atoqli otlarning oronimlashuvi (atoqli otlardan kelib chiqqan oronimlar – antroponimlardan kelib chiqqan oronimlar va toponimlardan kelib chiqqan nomlar); boshqa atoqli otning bir vaqtda transonimizatsiyasi natijasida apellyativni onimizatsiyalashuvi (aralash usul) - nom so'z birikmasi kabi ikki yoki ko'p asosli leksema hisoblanadi. Nomlanishning alohida usuli onimizatsiya (oronimizatsiya), yaъni apellyativning tarkibiy o'zgarishlarsiz oronimga o'tishi hisoblanadi.

Toponimik semantikaning mintaqaviy o'ziga xosligi alohida semantik modellarning afzalligi va faolligida namoyon bo'ladi, bu ham lingvistik (o'ziga xos onimik material), ham ekstralingvistik (tarix, hudud geografiyasi) omillari bilan belgilanadi.

Janubiy O'zbekiston oronimlarining semantik xususiyatlariga eъtibor beraylik. Orografik obъektlarni nomlash jarayonida orografik obъekt turining joylashgan o'rni, tuzilishi, shakli, ularga egalik qilgan yoki boshqa jihati bilan bog'liq kishilar nomlari, turli diniy va ilohiy tushunchalar, mazkur obъektga yoki uning atrofida o'sadigan o'simliklar, daraxtlar, hayvonlar, parrandalar va turli jonzotlar hamda obъektning belgi-xususiyatlari motiv vazifasini bajarib keladi. Orografik obъektlarning nomlanish jarayonida asosiy markazda nomlovchi, yaъni nominator faoliyati yotadi. Nomlovchi (nominator) orografik obъektga tegishli turli belgi-xususiyatlarni nomlanishning biron-bir tamoyili asosida tanlashi bilan bog'liq bo'lgan murakkab jarayon natijasida oronimlar vujudga keladi.

Orografik obъektlarning nomlanishida nisbiylik tamoyili kuzatiladi. Nisbiylik tamoyili biron-bir orografik obъektga tegishli belgi-xususiyatni boshqa obъektga qiyoslash, taqqoslash va solishtirish asosida uning belgilaridan birini tanlab olishda namoyon bo'ladi. Nisbatlash ko'pincha orografik obъektning joylashgan o'rni, hajmi, shakli, maza-taъmi, rang-tusi kabi belgi-xususiyatlaridan kelib chiqadigan tushunchalarga asoslanadi. Nisbiylik tamoyili asosida orografik obъektlarni nomlash jarayoni toponimlarning boshqa turlarida bo'lgani kabi uch xil munosabatga, yaъni belgilovchi obъekt, nomlanayotgan orografik obъektlar va nomlovchi munosabatiga asoslanadi.

Orografik obъektlarning nomlanishida transonimizatsiya hodisasi kuzatiladi. Bu hodisa joy nomlarining faollik darajasini oshiradi, nomlarning vazifasini yuksaltiradi, nomlar aro munosabatlarni rivojlantiradi va tartibga soladi. Ayni paytda, transonimizatsiya nomlarni nutqda qo'llash jarayonida tejamkorlikni yuzaga keltiradi, nutq imkoniyatlarini kengaytiradi.

Transonimizatsiya – onomastikada universalizmni yaratuvchi va taъminlovchi nutqiy-lisoniy, sotsial-ijtimoiy, tarixiy-maъnaviy hodisa. Transonimizatsiya yondosh obъektlar orasida yuz beradi. Yangi obъekt uchun nom uzoqdan qidirilmaydi, yonidagi obъekt nomi nomlanayotgan obъektga nom qilib tanlanadi. Bu hodisa xalqimiz yuksak maъnaviyatining lisoniy ifodasi [4,32].

Oronimlarning hosil bo'lishida onomastik konvertsiya muhim o'rin tutadi. Onomastik konvertsiya tildagi mavjud leksemalarning hech qanday o'zgarishsiz yoki sezilarli o'zgarishlarsiz atoqli ot vazifasiga ko'chish hodisasidir[5,93].

Bu hodisa toponimiyaning boshqa turlarida bo'lgani kabi oronimlarning hosil bo'lishida ham kuzatiladi. Oronimik konvertsiya usulida tub asosdan oronimlar yasaladi. Bunda orografik terminlar oronimlashadi: Ag'ba (dovon), Kamar (tog'li hududlarda), Gaza, Kachar (adir), Tarpi (balandlik) va b.; etnonimlar oronimlashadi: Barmoq (yaylov, balandlik), Lochin (cho'qqi), Manqa (adir), O'lmas (tog') va b.; gidrografik terminlar oronimlashadi: Kariz (adir), Orna (jar).

Oronimik konvertsiya usulida tub asosli so'zlardan oronimlar hosil bo'lishida, asosan, orografik, gidrografik tushunchalarni ifodalaydigan so'zlar, etnonimlar ishtirok etadi. Sodda tarkibli yasama so'zlardan oronimlarning hosil bo'lishida, asosan tog', dasht, cho'lli sharoitlariga xos bo'lgan o'simliklar, daraxtlar nomlari, orografik tushunchalarni ifodalaydigan so'zlar asos vazifasini bajarib, ularga mavjudlikni bildiruvchi o'zbekcha -li affiksi, turdosh otlardan atoqli ot yasash xususiyatiga ega bo'lgan o'zbekcha -cha, tojikcha -ak afikslari foal qo'llanadi. Qo'shma tarkibli va izofali birikma shaklidagi so'zlardan konvertsiya usulida oronimlarning hosil bo'lishida nomning bosh komponenti hisoblangan so'z asosan oronimik indikatorlardan, unga qo'shib yoki birikib, aniqlovchi komponent bo'lib kelgan so'z esa o'simliklar, daraxtlar, hayvonlar, jonivorlar nomlarini ifodalovchi ot turkumiga, turli belgi-xususiyatlarni ifodalovchi sifat turkumiga xos apellyativlardan, shuningdek antraponimlar, etnonimlar, gidrografik tushunchalarni ifodalaydigan so'zlardan va predikativ birikmalardan iborat bo'ladi.

Oronimik transonimizatsiyada bir turdagi orografik ob'ekt nomining shu turdagi boshqa ob'ekt nomiga o'tishi kuzatiladi. Bunda dara nomi adir nomiga o'tadi: Beshdara; tizma yoki qir nomi dara nomiga o'tadi: Beshqo'l; tog' yoki balandlik nomi dasht nomiga o'tadi: Bo'ynoq (tog', balandlik, dasht); dara nomi kamar nomiga o'tadi: Juvostosh; jar nomi yaylov nomiga o'tadi: Iymakjar; tog' nomi yaylov nomiga o'tadi: Ko'hsiyo; balandlikda joylashgan joy nomi butun tog' nomiga o'tadi: Maydanak va b.

Orografik ob'ekt nomi, ya'ni oronimlar boshqa turdagi ob'ekt nomiga o'tadi. Bunda oronimlar gidronimlarga o'tadi: Aylanajar (daryo irmog'i), Hisorak suv ombori va b.

Oronimlar oykonimlarga o'tadi: Alasho'r (qishloq), Bag'ishtepa (qishloq), Beshpanja (qishloq), Beshtaxta (qishloq), Biyasig'mas (qishloq), Bobotog' (qishloq) va b.

Ma'lumki, geografik termin va toponim bir-biri bilan chambarchas bog'liq, chunki birinchisi ob'ektning sifatlaydi, ikkinchisi esa uni bir qator o'xshashliklardan ajratib turadi. Bular o'zbek tilining umumiy va mintaqaviy (dialekt) sohalariga tegishli terminlardir. Oronimlarning tahlili Janubiy O'zbekiston hududida qadim zamondan beri yashagan va yashab kelayotgan xalqlarning, el-elatlar tillarining tarixi o'z aksini topganligini ko'rsatdi. Oronimik terminlar, asosan, etnolingvistik jihatdan turkiy, eroniy (qadimgi so'g'd, fors-tojik), arab, mo'g'ul tillariga mansub lug'aviy birliklardan iborat. Jumladan, tog', qir, tepa, yaylov, qo'l, qashqa kabi terminlar turkiy; baroz, varg', shox, dasht, taxta, gaza kabi terminlar so'g'diy; ko'h, dara, tangi, to'da, sang, g'urum, chamber, sho'r kabi terminlar fors-tojik; aqba, supa, shayit, sahro, burj kabi terminlar arab; mo'la, dovon, qapchig'ay kabi terminlar mo'g'ul tillariga tegishlidir.

Ko'pincha oronimiyada nomlanayotgan ob'ektning fizik-geografik muhit nuqtai nazaridan xususiyatlari, atrofdagi hudud va alohida ob'ektlarning xususiyatlari, tashqi ko'rinishi, tarkibiga ko'ra xususiyatlari o'z aksini topadi. Apellyativ leksika asosida shakllangan oronimlar yuzasidan olib borilgan kuzatishlar shuni ko'rsatadiki, u hududning tabiiy-geografik, tarixiy, ijtimoiy-iqtisodiy voqeliklarini aks ettiradi. Insonlarning ongi va tafakkuri orqali singan holda, ular xarakterlovchi yoki baholovchi jihatga ega bo'ladi. Nom ijodkorlari apellyativ leksika tarkibidan toponimik quyi tizim ehtiyojlariga, ijtimoiy taraqqiyotning tegishli bosqichiga va turmush sharoitiga mos keladigan maълum semantik qatlamlarni tanlaydi. Ob'ektning o'ziga xos atributi, uni boshqa shunga o'xshash narsalardan ajratib turadigan narsa qo'shimcha taъrifni talab qilmaydi, shuning uchun uni nomenklatura atamasi bilan belgilash aholi uchun etarli bo'ladi" [6, 71].

Leksik (apellyativ) va toponimik tizimlar bir-biri bilan chambarchas bog'liq. Joy nomlari maълum bir dunyoning ko'plab voqeliklarini o'zida aks ettiradi. Oronimlar toponimiyaning boshqa turlariga nisbatan barqaror va motivlashgan bo'lib, natijada ular leksik tizimning vaqt o'tishi bilan yo'qolgan bo'g'inlarini ham, hozirgi vaqtda dolzarbligini yo'qotmagan bo'g'inlarini ham uzoq vaqt saqlab qolishlari mumkin.

Antroponimlar mahsuldor toponim yasovchi asoslardir. Antroponimlar asosida oronimlarning vujudga kelishi ham xarakterli bo'lib, ular oronimlar tarkibida turli sabab va omillar tufayli qatnashishi mumkin.

Tahlillarning ko'rsatishicha, antroporonomlar ko'pincha mulkiy mansublik tamoyili asosida shakllanar ekan. Orografik ob'ekt (tog', tepa, qir, yaylov, dasht, dara va b.)lar kimga tegishli, qarashli bo'lsa o'sha kishining nomi bilan atalishi mumkin: Avazgardon (tepa), Odil do'g'ma (yaylov), Qoraboytepa (tepa), Murothalqa (joy), Pirmatbobotepa, Oytug'ditepa va b.

Har qanday hududning toponimik tizimi dialekt leksika, shevaning o'ziga xos xususiyatlarini maълum darajada aks ettiradi. Kuzatishlarga murojaat qilsak, dialektologik tadqiqotlarning ko'plab savollariga javob berish mumkin. Shuni taъkidlash lozimki, mahalliy shevaga eъtibor bermay turib, maълum bir sheva muhitida vujudga kelgan va faoliyat ko'rsatayotgan toponimlarning shaklini tarixiy jihatdan tiklab, semantik xususiyatlarini to'g'ri tushuntirib bo'lmaydi.

Oronimlar maълum bir hudud miqyosida yaratiladi, shuning uchun ular yaratilishiga ko'ra dialektal xarakterda bo'ladi. Orografik ob'ektlar dastlab, shu ob'ekt bilan munosabatda bo'lgan bir guruh kishilar (yaqin atrofdagi ovul, qishloq aholisi yoki chorvadorlar, dehqonlar) tomonidan nomlanishi mumkin. Nomlanish jarayonida shu kishilar nutqiga xos bo'lgan lug'aviy birliklar ishtirok etadi. Bunda adabiy tilga xos bo'lgan so'zlar bilan bir qatorda, mahalliy xarakterga ega bo'lgan so'zlardan nomlar yuzaga keladi. Nomlanish jarayonida umumxalq tiliga tegishli bo'lgan so'zlar ham mahalliy til sharoitida yangi maъno xususiyatlarini namoyon qilishi mumkin. O'z navbatida, maълum bir hudud doirasida qo'llanadigan dialektal so'zlar ham o'z qobig'idan chiqib, turli hududlarga tarqalishi va u erlarda o'ziga xos yangi, ammo umumiy maъnolarda qo'llanish xususiyatlariga ega bo'lishi mumkin. Janubiy O'zbekiston oronimiyasida mahalliy xarakterga ega bo'lgan bunday so'zlar ancha miqdorni tashkil etadi. Ular orografik termin sifatida shakllanish bosqichini bosib o'tib, terminlarga aylangan. Ularning bir qismi faqat termin sifatida qo'llanadi, bir qismi esa oronimik indikator sifatida orografik ob'ektlarning nomlarini yasashga xizmat qiladi.

Ma'lumki, voha aholisining bir qismi o'tmishda chorvachilik bilan, bir qismi dehqonchilik bilan shug'ullanishgan. Ularning kasbi-kori, turmush tarzida er rel'efi shakllari – tog'lar, adirlar, lalmikor yerlar, turli balandliklar, daralar, jarliklar, dala-dashtlar va h.k. lar muhim ahamiyatga ega bo'lgan. Mahalliy aholining bunday ob'ektlar bilan bo'lgan munosabatlari natijasida uzoq davrlar maboynida ularning nutqida shu ob'ektlarning turli shakllarini ifodalaydigan so'zlar, terminlar, birikmalar irod qilingan bo'lib, ular o'lka oronimiyasining yuzaga kelishida muhim rol o'ynagan. Masalan, depsi/dapsan - "yassi balandlik, qavarib yoki bo'rtib chiqqan do'nglik", qovoq - "usti yassi, cho'ziq va tevaragi qiyalikdan iborat do'nglik", taxta -"tog'larning, tog' tizmalarining ustki qismidagi tekis maydon", xovar -"tekis joy, chovrv//chobra "adir, dasht, yaylov", shiram "bir tomoni tik jarlik bo'lib, ikkinchi tomoni tog' etagi yoki adirga tutashib ketgan joy", qaloq - "toshdan hosil bo'lgan yoki qilingan tabiiy, sun'iy to'siq, devor", qat - "tosh qatlami", qatov - "kichik cho'qqi, toshli qoya", xuchchi - "tosh, cho'qqi, balandliklarning yuqori nuqtasi, uch qismi", sina - "qiya, yona joylarning yuqori qismi", zov, jobiz//joviz, o'ra, o'r, ko'tal, jorma, qaznoq, chak kabi so'zlar shular jumlasidandir.

Mintaqaning toponimiyasini tahlil qilish uning ham tematik, ham leksiko-semantik guruhlar, shuningdek, alohida birlik doirasidagi semantik makonining xususiyatlarini ochib berishga imkon beradi. Toponimik ma'lumotlar dialektlarning leksik tizimining asosiy jihatlarini haqidagi bilimlarimizni tasdiqlaydi va kengaytiradi, dunyoning yanada to'liq va rang-barang lingvistik manzarasini yaratishga yordam beradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, oronimlarda til leksik tizimining eng barqaror bo'g'ini sifatida vaqt o'tishi bilan til egalari nutqida faol qo'llanilishidan tushib qoladigan leksika saqlanib qoladi va mustahkamlanadi. Mintaqa nominatsiyasi tizimidagi etishmayotgan komponentlar to'ldirilib, bu uzoq davrlarga borib taqaladigan leksik hodisalarning chegaralarini haqiqatda tiklash va mintaqa leksikasining tarkibi, semantikasi va so'z yasali sh xususiyatlarini aniqlashda diaxronik tuzatishlar kiritishga asos bo'ladi.

Oronimlarning harakatlanish yo'llarini kuzatish va shu orqali ma'lum darajada etnogenezi muammolarini hal etish sinxron nuqtai nazardan bizga dunyoning til manzarasini to'liqroq tasvirlash imkonini beradi.

References:

1. Podol'skaya N.V. Slovar' russkoy onomasticheskoy terminologii. M.: «Nauka», 1978. 200 s.
2. Lingvisticheskiy ensiklopedicheskiy slovar'. - M.: Sovetskaya ensiklopediya, 1990. - 685 s.
3. Superanskaya A. V. Obshaya teoriya imeni sobstvennogo/A. V. Superanskaya. - M.: Nauka, 1973. - 365 s.
4. Nafasov T. Qashqadaryo qishloqnomasi. – Toshkent: Muharrir, 2009. – B 32.
5. Superanskaya A.V. Struktura imeni sobstvennogo (fonologiya i morfologiya). – Moskva, 1969. – 206 s.

6. Klimkova L.A. Izuchenie toponimii yujnix rayonov Gor'kovskoy oblasti i problemi sostavleniya mikrotoponimicheskogo slovarya // Dialekti i toponimiya Povolj'ya. - Cheboksari, 1990.
7. Murzaev E.M. Mestnie geograficheskie termini i ix rol' v toponimii // Voprosi geografii. - 1970. - №> 81. - S. 53-89.
8. Paxomova V.D. O metaforicheskix nazvaniyax v toponimike // Voprosi toponomastiki. - Vip. 4. - Sverdlovsk, 1970. - S. 30-34.
9. RudnixA.I. Semanticheskie modeli v gidronimike // Voprosi toponimiki. - Sverdlovsk, 1972. - Vip. 6. - S. 35-75.
10. Rut R.M. Obraznaya nominasiya v russkom yazike. - Yekaterinburg, 1980.
11. Sposobi nominasii v sovremennom russkom yazike. - M.: Nauka, 1982.